CARLES RIBA

SALVATGE COR

SONETS

pròleg del mateix autor

ELS LLIBRES DE L'ÓSSA MENOR

Barcelona

SALVATGE
COR

Un recull de *vint* d'aquests *sonets*, obtingué el *primer premi* en el certamen que tingué lloc a *Cantonigròs* el dia 16 d'agost de 1951. Formaven el jurat: *Mn. Feliu Vila*, com a President, i els senyors *Marià Manent*, *Jaume Mas*, *Joan Cortès* i *Joan Triadú*, Secretari.

CARLES RIBA

SALVATGE COR

SONETS

pròleg del mateix autor

ÓSSA
MENOR

1952

1001032666

La primera
edició d'aquest llibre de sonets de
CARLES RIBA

SALVATGE COR

acompanyada d'un retrat del poeta
executat a la punta seca per l'artista
JOAN REBULL

consta de 50 exemplars estampats
sobre paper de fil, numerats 1 al 50.

L'edició corrent serà tirada a 500
exemplars, sense numerar.

Imprès a
GRÀFICA MINERVA

Barcelona

PRÒLEG

LECTOR de bona fe, vet aquí uns versos humans, fins i tot massa humans. Vull dir uns versos que més aviat s'han fet ells mateixos de l'home elemental que hi ha en mi, que no pas han estat el que jo havia volgut segons uns principis d'art. Pot això sorprendre, tractant-se d'uns sonets. M'abelliria que l'ordinari humà s'hagués així sobrepassat, com en una acció sobrehumana, expressant-se en la forma de poema més rigorosa, més lligada, més frenada pel pensament discursiu. Que, quan tot temptava a obrir simplement el curs a un fluix de poesia, no sé quin poder misteriós dins meu, potser només una voluntat ja instintiva d'ofici, s'hagués en cada cas emparat de la idea poètica per a forçar-la a organitzar-se ella mateixa en poema. Artísticament, és això l'única cosa que interessa; l'únic, entre els resultats possibles, que tingui una eficàcia profunda, il·limitada, de comunicació.

No divagarà mai el lector, quan, per un procés o altre, el poema hagi adquirit una realitat

de presència objectiva. Dins la multiplicitat confusa i difusa de l'estat poètic, una reducció a l'ordre s'és feta, unes relacions fixes s'han establert; cada element, cada via de l'estructura així creada, té talment un nom que l'assenyala. Com una ciutat, fantasmal i precisa alhora. Un dia que davant meu es demanava a J. V. Foix l'explicació d'uns seus versos—¿i qui entre nosaltres ha tingut més poderós que ell el sentit d'aquesta inexplicable, irreductible entitat que és un vers? —vaig evocar una inoblidable tempesta de llampecs vista per mi, fa molts anys, en una nit estival de Florència. Les súbites fulgors se succeïen, es repetien, es responien i corresponien, a un ritme i amb longituds d'acció mai iguals, a altures sempre diverses de l'aire, en quarters sempre inesperats del cel. Sota aquella estranya festa de focs lívids, la ciutat restava dreta, graciosa i adusta com és. Cúpules, pinacles, torres, merlets coronant panys de mur invisible, dolces aigües baixes, cimes irregulars d'alts jardins, cada element es delatava, sol o junt amb altres, quan era el seu imprevisible torn. La ciutat

semblava afirmar-se'm en una presència essencial, que valia per la meva imatge diürna d'ella, però que d'una manera misteriosa la transcendia i la feia inútil. Així vaig suggerir jo l'efecte que em produeixen aquells versos sense possible paràfrasi. No perquè siguin nocturns: n'hi ha de triomfalment solars; sinó per l'absolut de llur lirisme, per l'abstracció abismal que volta llur permanència.

No crec que en el meu vers jo hagi arribat mai en aquest extrem de dura puresa. Més: sospito en mi la intenció de poema predominant sobre el sentit del vers en si. La diferència no és en la qualitat, però: l'associació per la qual he provat de descriure els resultats d'una enquesta lírica que especialmente admiro, no serà vana per a qui vulgui constatar si he reeixit o no, una vegada més, com a poeta. Sí, tota poesia ve d'una il·luminació, espasmòdica o tranquil·la, però que no pertany ben bé a la nostra consciència, sobre una realitat íntima que no ens importa tant de considerar com de veure. *Per ella ens sentim amb ànima, delerosos de gràcia*

i aptes per a la salut. Cada poema on ens la reconeixem davant de Déu, ens aparta de perdre'ns; per això són els poemes fets i ja no del tot nostres, que ens són necessaris; no els futurs, entre els quals i nosaltres hi ha la llibertat, potser el renunciament, potser la mort.

Es en aquest esperit que em miro els sonets que segueixen, arrenglerats cronològicament sota un títol que en un moment determinat se m'imposà, contradient-ne aparentment alguns, per a tota la sèrie. Justament pel que té de singular, de banal i fins d'equívoc, i amb el que per altra banda té d'esquerpament idiomàtic, crec jo que dóna poèticament un camí cap a la claredat de tots els sonets en llur conjunt. Un títol així vingut sense cercar-lo — averany com el nom d'una persona vivent — vela i alhora crida el secret d'allò que un recull de poemes ha volgut *ésser. Es l'únic fil, de vegades, que el lliga amb la vida del poeta com a home entre els altres homes; amb una etapa del seu impuls cap a l'etern i cap al repòs. ¿Diria aquí que l'humor musical, la certa gratuïtat de to i*

d'objecte amb què aquests sonets foren començats, gairebé per joc, a construir, hagueren sobtosament de fer lloc al que irrompia, ja sobirà en la seva forma de vers o imperiosament pròxim a ella, d'una experiència vital en tumult? Mai, però, en tota la meva carrera de poeta, no m'havia adonat talment de quina autonomia de vigilància i quin privilegi de signatura se'm deixaven, mentre acceptés que el millor em fos donat. *Es aquesta acceptació humil que calia, sens dubte, perquè em conegués humanament. Perquè, travessada aquella vall a la qual es baixa, sense gaire notar-ho, des de la meridiana carena de la mitja vida, jo sentís d'un cop que la jugada és a tot o res. Molta de melangia i molta de fúria acompanyen aquesta constatació, davant la darrera pujada, la de la vellesa, que cal emprendre. La sol·licitació del que hauria pogut ésser i no ha estat és ara i adés més violenta que el goig del que ha estat i que no hem acabat de comprendre, però que ens ha fet seu amb tots els afalacs i amb totes les seguretats de l'habitud; crida més i amb cant més fort,*

gairebé sempre, que la Veu que ha d'ésser la suprema a parlar des d'aquella última altura. El cor s'hi torba en la seva feréstega mena.

Però, ¿per a què seguiria? El prefaci a uns versos que em fan escrúpol a mi mateix per llur excessiva càrrega humana, no ha d'ésser més explícit que ells. Encara que només fos per pudor.

...et quasi mortem reformidabat restringi a fluxu consuetudinis.

Sant Agustí *(Confessions)*

...hagué lo cor salvatge.

Ausiàs March

Que en el cant sigui baix el bes...

I

QUE en el cant sigui baix el bes
i astut el cor en l'abraçada:
el cor vol més, vol en excés,
i en el do rebut es degrada.

Abans dels teus ulls, estimada,
¿hi ha un amor que, dolç, me'ls creés,
que me'n fes uns camins d'onada?
¿Uns ulls per l'amor de després?

Dóna't perquè tot recomenci
ordit en perills de silenci,
virginal d'un foc absolut;

com, passant de l'illa inaudita,
qui s'exalta al somni volgut
en la perla ardent que l'imita.

Quina joventut de mar...

II

QUINA joventut de mar
ens ha pres, ocells en popa,
dins un bes fulgent i rar,
com dos fruits dins una copa?

Manta escuma, flor d'atzar
que preciosa s'acopa,
porta, mai familiar,
sola o en lasciva tropa,

la sirena. Sense fi,
més subtil que l'endeví,
brilla un tors de cant i es nega;

no dirà la vastitud
que sigui la joia cega
més pura que el vers perdut.

He dormit dins la Torre Obscura...

III

HE dormit dins la Torre Obscura,
de nit en la nit sense cel;
en tres somnis he estat arrel
i flor d'una estranya aventura,

pur envaint la cega altura
o aixecant els morts de llur vel
per prendre, al meu rostre infidel,
de no sé quin d'ells la figura.

Oh l'aurora! Tanta d'ardent
que, amb gest de coper indiferent,
en un dia ofert n'he buidada!

Aquest matí, fantasma adust,
he cavalcat la llum alada
revoltant la vida al meu tust.

Misteriós, un so...

IV

MISTERIOS, un so
d'aigua humil que s'esquiva
trenca la brisa viva
fins a la sal d'un plor.

Riu la més folla flor
de l'absoluta riba,
la lluna, pensativa
només si penso jo.

¿De qui seré? ¿Falena
del foc sense urc ni pena,
blanc error de la nit?

Amb tot, són les figures
profundes del teu crit,
terra, les més impures.

VELUT ARBORES AMBULANTES

V

L'ARBRE ha dit: «Aurores, creixeu,
amb fulgors de dolça mà oberta!
Jo us significo. Arrel més certa
dins la viva nit, vol ni veu

més purs a la lira d'Orfeu,
on l'impuls en nombre es concerta,
amada a la llum més experta
de renéixer al braç que l'atreu,

no, no teniu. En mi s'extrema
la raó que lliga, suprema,
ànima, forma i univers.

Però l'home! Semblança meva,
errant amb pas i amor divers,
creix més i es gusta sense treva».

El peu mateix es compon...

VI

EL peu mateix es compon,
fabulós, la seva guia
per l'espessa inharmonia,
per l'últim — aeri — pont.

I brilla als meus ulls la font:
estàtua dreta — alegria!
heura entorn — malenconia!
somnis que han negat el son!

Es el Temps mateix, amb fonda
màscara de tosca fronda,
el geni d'aquest lloc pur;

pel que he dut aquí de vida,
el que és mort, que dolç em crida,
m'és present sense conjur.

Penso en el cor –i en l'orient...

VII

PENSO en el cor — i en l'orient
de la perla encara marina;
en el somni que l'endevina
i que l'ull massa ric desment.

Cap triomf no pesa en el vent
i, juntes, al buf que hi declina,
s'esborren l'onada divina
i l'aventura vehement.

¿D'on venim, que no fos tornada?
Com una absurda enamorada,
la vida ens fa plorar el passat.

¿On tornem, que no fos naixença?
Vivim de mort, i no ens és grat;
morim d'amor, i no s'hi pensa.

Amb callats ocells, la bardissa...

VIII

AMB callats ocells, la bardissa
empara, salvatge capçal
contra la nit i el vague mal,
l'ai obscur de la dolça lliça.

En l'instant l'amant s'aferrissa,
n'exalta, en colcada reial,
a plenitud d'estiu astral
la joiosa trama ventissa.

Serà paraula un somni; el món,
aurora encara; el llit pregon
dels furtius feliços, absència:

vasta, com en ells, una i un,
una preciosa innocència;
i la vida, llosca damunt.

Llarga, com s'allarga la nit...

IX

LLARGA, com s'allarga la nit
de l'exiliat, quan el plora,
seu i estrany a la fosca vora,
un temps passat que fou delit,

ocupa el bosc esfereït,
d'on la flor i l'animal són fora,
una antiga crida sense hora;
l'oblit té mans i rostre i crit.

Reconec les salvatges festes
a què les potències celestes
inviten el míser i el foll:

quan, doblant-se en el déu que evoca,
es devora amb ell, mai sadoll,
a fil del conjur, boca a boca.

La nit volgué que fóssim nit...

X

LA nit volgué que fóssim nit
nosaltres mateixos, terrals
com l'ombra, i com els animals
que erren nus, caçant el delit.

L'aire, del teu pit al meu pit,
es carregà de fondes sals;
corríem en fonts abismals;
enllunàvem illes d'oblit.

Pobra, entesa, la nostra vida,
segons la llum, s'era expandida
en una ardent obscura flor.

Tot canviava en l'Aventura:
si em miraves, no era jo;
si reies, no eres impura.

Frèvol cor de la fosca, flota...

XI

FREVOL cor de la fosca, flota,
sense vent, un dolç pensament;
l'aurora és captiva a orient;
un amor a ponent sanglota.

Cavillós mariner, que tota
la nit calla, per si li ment
una sirena amb cant ardent,
entre imatges rompudes, sota

cap estel! La invisible mort
seduiria amb un auguri,
amb el secret d'un noble port;

amb res com, per viure, és de fort
un dia esperat o el murmuri,
sagrat dins la sang, d'un record.

Jo inert, i les fosques imatges…

XII

JO inert, i les fosques imatges
salvades dels somnis extrems
vives en mi, caurem ensems
a deserts de fallides platges,

a estius de recordats ribatges,
a cossos en l'instant suprems:
deixant fer el temps, jo encara el temps
crearé, espill de flors salvatges

nades de mi. Tu, però, tens,
Déu, que em toquen, més pensaments
que batecs la meva caiguda.

Passat despès! Futur voraç!
Entre els dos, Tu sempre em refàs;
oh eternitat sempre deguda!

Sempre deguda eternitat...

XIII

SEMPRE deguda eternitat!
Per fer encara ardent el que és mort,
sarments, tosc de mi! al record,
ànima, foll! he prodigat.

La bestreta del malfiat,
ni quan un goig semblés, més fort,
treure d'hoste del temps la mort,
l'he donat pel pur somniat.

Però el nostre sembrat, Déu meu!
Tu hi has posat llauró i llavor,
pluja i sol brau i dolça neu.

Sóc terra i fóra fruit, si en un
instant — el punt d'eterna albor
on Tu ets — m'aturés, en un !

OMNE ANIMAL

XIV, 1

ESCOLTA, Déu, Tu més pregon, Tu alt
a somnis lluny per sobre el meu saber,
el crit que Et faig, Tu me n'has dat poder,
natura jo i, en mi, tot animal.

Lleuger de mi, he pres cel matinal,
seguint un cant que se m'enduia alè,
veu i dolçor cap al raig i la fe;
m'han recollit l'agrum comú i el Mal.

Nu en el meu pes, m'he llançat, bus tenaç
en noble golf, pantera amb tèrbol pas
en bosc salvatge, al profund de l'amor;

la boca al goig, l'esperit cos avall,
de sobte he vist, dolç dins l'obac mirall
que l'inverteix, l'esclat del Teu Favor.

Llavors he dit: «Creixença de la terra...

XIV, 2

LLAVORS he dit: «Creixença de la terra,
Déu pur, jo sóc cap al Teu moviment.
Tal meu instant renova obscurament
un paradís que per l'arrel m'aferra;

com si m'omplís, sense el saber que esguerra,
l'honor del Fruit, i no rebel, vivent
del buf diví que em forma i em distén,
ja en mi salvant, futura, la desferra,

jo coronés de mi tot animal,
oh Tu que els fins preserves contra el mal,
Autor joiós a Qui tot goig s'eleva!

Deixa'm servir-Te en el que se m'enduu,
conèixer-Te en el que m'és fosc de Tu,
créixer en la carn que per l'ànima és meva!»

I la noia, dreta a la sorra...

XV

... I la noia, dreta a la sorra,
sola i pura, acollí l'errant.
(La més negra vetlla té un cant
i el perill l'honor que socorre

i una cala banal esborra
els ídols cruels del mar gran.)
—Missatgers del Pare vindran
per cridar-te a la seva torre.

(On és molt el coratge, creix
també molt l'amor; i el mateix
cor que s'hi perd venç la besada.)

—Mariners del Rei, en vaixell
d'un sol vent, et daran tornada;
jo restaré, ignorada, amb Ell.

LUXURIA I CASTEDAT

(Figura de ballet de Francesc Galí)

XVI

AL monstre i al seu laberint
pura, riu i mira la bella.
—Aquí la presó és meravella
per art de l'amor indistint...

diria ell. I sota el crin,
ull baix endins, se li esbadella,
flor dels seus fruits, la imatge d'ella;
i en una, torna a cent i a vint.

Ella ve del mar — no ho oblida:
en els seus pits lleugers la vida
crida la terra i crea el jorn;

passa, sense haver estat presència,
l'amazona de l'alicorn;
ha estat allí i no hi és absència.

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

L'OMBRA D'ALCESTIS AL MARIT

XVII

HE pres, fent-la meva per tu,
la teva mort, com si cedís
a l'amor sense un paradís
que l'isolés del cel comú.

No ha vist, dins l'ombra, ningú
els meus ulls d'animal submís
ni l'afront del desfet somrís
en l'últim abandó, el més nu.

Torno, com a cercar el record
per ésser pura — d'esma, al fort
que té, per troc, la meva vida:

feble espectre que sóc, bé em cal,
per portar sempre més junyida
tanta por; no me'n vulguis mal.

Tot el que he perdut...

XVIII

TOT el que he perdut
que mai no sabré,
tot el que no sé
i que m'ha valgut,

és nu i absolut
sota un vel darrer;
però el cor s'absté,
com si fos virtut.

Exulteu, amants!
¿Somriuríeu, sants,
de l'atroç gaubança;

de tant d'indiscret
temptejar el secret;
de tanta esperança?

Celeste mur, i els blaus cavalls del vent...

XIX

CELESTE mur, i els blaus cavalls del vent
corrent el camp enfora, sense ira!
Maduren pau els fruits coent-se i gira
noble amb la terra el feble pensament.

Déu lliga amb foc l'amant incoherent,
cobreix amb fronda el perseguit que es mira
nu a la font, i escolta el qui sospira
pur de res dit desesperadament.

Déu, és això; i tinc casa i plenitud.
Més, però, Et plac fidel a la tempesta
que no pas dolç, quan has encès l'estiu,

al Teu repòs. No és de dons que viu
la vida en mi, ans sempre de la resta
del que llençà la meva joventut.

HERCULES ŒTÆUS

XX

VA cremar, i el bosc era mut
— una part, però, a la pira
amb l'heroi, tot alhora ira
i flama i per fi quietud

desesperada; i l'absolut
cel del Pare — estels, folla fira! —
no s'obrí a la urgent espira
fins que el gran cos s'hi hagué perdut.

Que el salvatge cor, doncs, no estigui
ja cansat, que la mort no ens rigui
per mil músiques en secret,

quan cal de sobte el foc i, Pare,
Tu ens hi deixes llançar, retret,
com al goig (però el goig empara).

Tot neix –i tot pot néixer encara...

XXI

TOT neix — i tot pot néixer encara
d'una violència que espera,
tenaç com la sang i primera
com el moll nocturn dins la rara

llum de la joia. ¿Qui em prepara,
quina materna mà sincera
obre l'antiga primavera
desfeta en fruits, i m'hi acara?

Qui un dia, per amor, la vida
que pur retenia ha llançat
a forçar l'estiu, sense gatge,

coneix la llei, i el seu llenguatge
serà el dels poetes, salvat
pel profund refús de la mida.

DIANA ALS JARDINS

(Dedicació d'una estàtua de Joan Rebull)

XXII

CALLA, vençut, el bosc darrera teu.
Véns als jardins dels homes que fins ara
t'hem somiat tement; ets nua i clara,
madura al pas que et porta pura i greu.

En el perill, qui salva no és el déu
rient, sinó el terrible: el que dispara
de sobte, al crit obscur, però té l'ara
esquerpa al massa obsequiós romeu.

Has trepitjat l'ull d'Acteó. El misteri
és que tu ets i nosaltres només
vivim; et fas patent o te'ns refuses,

som per mirar; rivals, però, en l'imperi
teus, no podent recórrer més lleugers,
sinó ordenant les solituds confuses.

El cant em mena, i animals estranys...

XXIII

EL cant em mena, i animals estranys
em volten purs, avesats a servir;
els reconec per fills del meu destí,
dolços al foc i fers als averanys.

Ja per la mort no em calen torsimanys:
és vida amunt que torna el meu camí;
si el que aprés no fruitarà per mi,
el que he viscut no es comptarà per anys.

Sento absolut com el meu pas el món:
la llum revela el crit del cor pregon
i n'és la mida. ¿En què la saviesa

valdria? Folls actes meus que m'heu fet,
canilla ardent, us passo el magne plet;
i ens omplirem d'amor com d'una presa.

La meva ànima i el meu cos...

XXIV

LA meva ànima i el meu cos
s'han refet prop de tu, estimada,
oh port fondo en illa salvada,
santuari en boscatge clos!

El vent de sempre i els seus plors
que dolçament, amb quina onada
tan pura, a la fi humiliada,
m'han dut al cor del teu repòs!

T'he adorat perquè fossis dea,
t'he callat per sentir-te idea
en la llum dels versos antics.

Tan clara al lluny i, prop, tan cara!
La ment que et pensa sembla avara
i el món, repetint-te, prolix.

OISIVE JEUNESSE
A TOUT ASSERVIE...

XXV

JOVENTUT llunyana,
a tot compromesa:
l'esperança apresa
m'ha semblat menys vana,

ara que la ufana,
vaga maduresa
per delicadesa
res ja no demana.

I és tot tan senzill,
quan en el perill
ets l'heroi que salva,

Crist! O brusc buidant
l'àmbit foll d'una alba,
omples Tu el llevant!

No ho diria en va, perquè...

XXVI

NO ho diria en va, perquè
hi ha el dolor, que és orgullós:
és només per al joiós
que la vida fa el seu ple.

Cal fer pura a tot o re
la jugada, com si ho fos:
qui no mori d'amorós,
l'amor no el prendrà a mercè.

Més que el pensament, profunds
són els ulls, si el pit ens brunz
del que han vist, amb glòria igual,

i estimem, Pare! aquest dolç
nostre regne terrenal
com uns prínceps entre molts.

ÍNDEX

Que en el cant sigui baix el bes...
17
Quina joventut de mar...
19
He dormit dins la Torre Obscura...
21
Misteriós, un so...
23
Velut arbores ambulantes
25
El peu mateix es compon...
27
Penso en el cor —i en l'orient...
29
Amb callats ocells, la bardissa...
31
Llarga, com s'allarga la nit...
33
La nit volgué que fóssim nit...
35
Frèvol cor de la fosca, flota...
37
Jo inert, i les fosques imatges...
39
Sempre deguda eternitat...
41

BIBLIOTECA

Omne animal
43
Llavors he dit: «Creixença de la terra...
45
I la noia, dreta a la sorra...
47
Luxúria i castedat
49
L'ombra d'Alcestis al marit
51
Tot el que he perdut...
53
Celeste mur, i els blaus cavalls del vent...
55
Hercules Œtæus
57
Tot neix —i tot pot néixer encara...
59
Diana als jardins
61
El cant em mena, i animals estranys...
63
La meva ànima i el meu cos...
65
Oisive jeunesse, à tout asservie...
67
No ho diria en va, perquè...
69

BIBLIOTECA DE CATALUNYA
1001032666

Biblioteca de Catalunya
Adq. D-GA1
CB. 1001032666
Top. 1997-8
1413
Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

25

19
1